

Pettson och Findus mucklor och manicker

LÄRARHANDLEDNING

"Mänsklighetens och planetens framtid ligger i våra händer. Den ligger även i händerna på dagens yngre generation, som kommer att föra facklan vidare till kommande generationer. Vi har stakat ut vägen mot hållbar utveckling. Det är upp till oss alla att se till att resan blir framgångsrik."

FN, Generalförsamlingen, A/RES/70/1 § 53.

Lärohandledningen är framtagen i projektet Design för lärande på Kulturmagasinet; Barnkultur, teknik och hållbarhet. Projektet har drivits under 2019-2020 med medel från Samverkansavtalet som finns mellan Sundsvalls kommun och Mittuniversitetet.Handledningen har utvecklats i samarbete mellan Sofia Eriksson Bergström från Mittuniversitetet samt Lejla Porovic och Olof Ahlström vid Sundsvalls museum. En referensgrupp med forskollärare och lärare från Sundsvalls kommun har också delgivit sina synpunkter på handledningen.

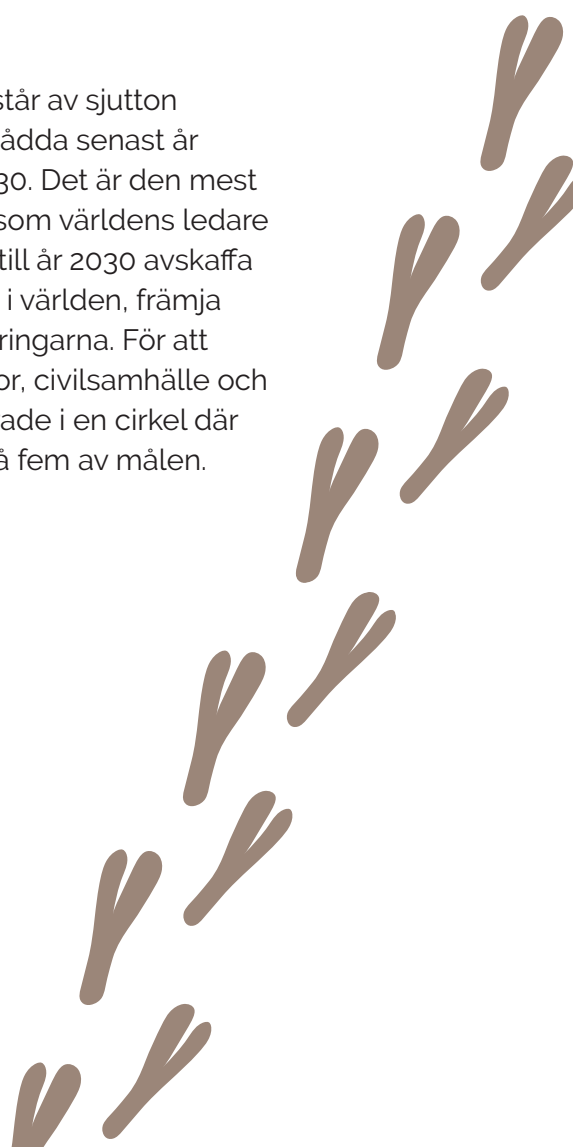
Inledning

Hösten 2018 började planerna smidas för en permanent utställning riktad till barn och unga utifrån Sven Nordqvists sagofigurer Pettson och Findus. Redan från början har det funnits en strävan att utställningen ska stimulera barn och elevers nyfikenhet vad gäller både naturvetenskap och fantasi. Genom att utställningen uppmuntrar till fantasi, lekfullhet och kreativitet är ambitionen att den ska skapa hopp och mod hos besökarna, att kunna förändra och påverka en omvärld, som ur en klimataspekt på många sätt kan uppfattas vara i kris. Utställningens fantasivärld kan då bli ett reflektionsrum, där alla besökare genom fantasins och sagans värld kan hitta alternativa, kreativa och konstruktiva sätt att förhålla sig till omvärlden.

Denna utställning är unik både till sin utformning och sitt innehåll. Den barnboksvärld som genomsyrar de välkända och populära barnböckerna om Pettson och Findus har inte använts på detta sätt tidigare, varken i Sverige eller utomlands. Utställningen har skapats med en genomtänkt tematik, teknik och hållbarhet, som ett genomgående pedagogiskt koncept relaterat till både läroplanerna och de globala målen.

Med fokus på Hållbarhet

Agenda 2030 är FN:s nya utvecklingsagenda och består av sjutton globala mål för hållbar utveckling som ska vara uppnådda senast år 2030. År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030. Det är den mest ambitiösa överenskommelsen för hållbar utveckling som världens ledare någonsin antagit. Det övergripande syftet är att fram till år 2030 avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa och vidta åtgärder mot klimatförändringarna. För att uppnå målen krävs det att både regering, privat sektor, civilsamhälle och medborgare samarbetar. Alla målen finns symboliserade i en cirkel där varje mål har en egen färg. Utställningen fokuserar på fem av målen.

Utställningen

Vid entréerna finns introduktionsskyltar som innehåller fakta om utställningen. Allt är byggt i gediget material där man försökt tillvarata så mycket gammalt som möjligt. Utställningen strävar på så sätt efter återbruk och hållbarhet även i sin utformning.

Den stora ytan när man kommer in i utställningen är naturen omkring Pettsons gård. På sidorna finns uthus, hönshus och verkstad. Längst in i rummet finns Pettsons hus som man kan gå in i.

På väggen ute på **gården** finns en miljöbild som Sven Nordqvist har målat. Den fungerar som en fond till läshörnan där man kan samla en grupp. Golvet är täckt av gräs som skapats av mjuka mattor, längs kanterna finns växter och Pettson-skrot som tunnor och lådor. Det finns också möbler som besökare kan slå sig ner i.

Fiskesjön markeras med en bild på en vägg och en målad blå yta på golvet. Det finns metspön och fiskar i olika arter och storlekar.

Pettsons **hönshus** är en uteplats för hönorna och är öppet för besökare. Precis som i böckerna finns det bås för hönorna, sittpinne, fikabord och fåtölj. Hönsen är mjukisdjur som besökarna kan känna på och leka med. Man kan plocka ägg, ställa upp fika och se och lära hur höns har det, även om dessa höns har lite speciella Pettson-inslag med miniatyrmöbler.

Snickarboden är byggd som en öppen del med tre väggar, möblerade med allt det myller som man även ser i böckerna. Grundmöblemangset med snickarbänk, skåp, hyllor samt verktygsvägg är fastmonterat, men i skåpen finns också material som kan plockas fram och som kan användas vid pedagogiska aktiviteter. Observera att bland alla verktyg och pryglar gömmer sig mucklor lite här och där.

Här finns också en vevuppfinring som Sven Nordqvist har tillverkat som man kan veva på. Den sitter i en låda med hönsnät så att man kan veva på veven och se den men inte röra själva mekaniken. Det finns två bord med material för besökare där man kan prova att skissa och sätta ihop uppfinringar.

I snickarboden kan man också bygga ihop sin egen kulbana av sektioner med kardborre på baksidan som kan sättas på en filtklädd yta. Det finns plats för en halvklass att vistas samtidigt i snickarboden.

Pettsons hus finns längst in i rummet och är byggt av riktigt material som gamla fönster, tegeltak, vedspis och kaminer. Här kan man som besökare gå in i alla rum och leka, utforska i skåp och lådor och är man extra observant kan man hitta mucklor. Bakom köket finns ett litet utrymme, ett muckelhem, där allt är uppförstorat så att man känner sig väldigt liten.

Förutom fri lek i huset så finns det plats för pedagogiska aktiviteter. Det kan vara att upptäcka olika storlekar, det finns normalstora koppar, liten kopp, miniatyrkopp och STOR kopp. I sovrummet finns utklädningskläder för fantasi- och rollekar och i finrummet finns en magnetavla som delar av sönderklippta fotografier som man kan para ihop.

Vedboden och dasset är mindre sektioner i utställningen. Det går att sitta i minidasset där det finns en sits med hål och innanför vedbodsörren finns en av stationerna som är relaterade till de globala målen.

Läroplanerna

I den inledande delen för samtliga läroplaner anges miljö och hållbar utveckling som ett av det fyra perspektiv som ska genomsyra all utbildning i Sverige. Det finns således en samsyn inom detta område från förskoleverksamhet till vuxenutbildning. Svensk utbildning berörs alltså i olika delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Det finns emellertid inga direkta hänvisningar i styrdokumenterna till Agenda 2030. Däremot finns det, i framför allt läroplanernas inledande delar, tydliga kopplingar till områden som demokrati, jämställdhet, entreprenörskap och hållbar utveckling, vilka samtliga är centrala delar i Agenda 2030.

Lpfö 18 Läroplanen för förskolan

I samband med framtagandet av en ny läroplan för förskolan introducerades också begreppet hållbar utveckling i styrdokumenterna för förskolans verksamhet. Enligt Lpfö 18 ska var och en som verkar i förskolan arbeta för en hållbar utveckling. Utbildningen i förskolan ska ge barnen möjlighet att tillägna sig ett ekologiskt och varsamt förhållningssätt till sin omgivande miljö och till natur och samhälle. Förskolans verksamhet ska ge barnen möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling – såväl ekonomiskt som socialt och miljömässigt.

Lgr 11 Läroplanen för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet

Genom ett miljöperspektiv får elever möjligheter att ta ansvar både för den miljö de själva direkt kan påverka, och för att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Skolans undervisning ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. Alla elever ska få kunskaper om förutsättningar för en god miljö och en hållbar utveckling.

Lärandeaktiviteter och globala mål

Kommande aktiviteter är ordnade efter de fem globala mål som förekommer i utställningen. Det finns förslag på lärandeaktiviteter inför, under och efter ert besök i utställningen. De utmaningar som beskrivs i Agenda 2030 är komplexa till sin natur vilket innebär att undervisningen ibland måste ske över ämnesgränserna. Så är även fallet i denna lärarhandledning, för att visa på ämnesöverskridandet finns på olika ställen i handledningen kopplingar till läroplanerna.

Utställningen fokuserar alltså på fem av målen. Varje mål har en egen plats som markeras med en fågelholk där du kan läsa eller lyssna för att få mer information.

Mål 12

Hållbar konsumtion och produktion

I upplevelserummet är detta mål placerat i köket på insidan av skafferidörren. Målet handlar om att säkerställa produktionsmönster.

Vår planet har försett oss med ett överflöd av naturresurser, men vi människor använder dem inte på bästa sätt. Vi konsumerar mer än vad planeten ger oss. Vi har alltså inte nyttjat naturresurserna på ett ansvarsfullt sätt. Vi behöver tänka på hur vi producerar och konsumerar varor och resurser om det ska bli hållbart för både oss och planeten. Det är ett måste för att inte påverka klimat, miljö och människors hälsa på ett negativt sätt.

Visste du att en tredjedel av den mat som produceras slängs? Köper du sex äpplen slängs alltså i genomsnitt två av de äpplena. För att uppnå hållbar utveckling krävs det att vi minskar vårt ekologiska fotavtryck genom att ändra hur vi producerar och konsumerar varor och resurser.

Inför besöket

Beroende på åldersnivå, gå igenom svåra ord med barnen/klassen.
Förslag på begrepp:

- **Att konsumera:** att handla varor (kläder, leksaker) och mat.
- **Att producera:** att tillverka saker.
- **Varor:** Föremål (kläder, leksaker, med mera) som du kan köpa.
- **Fördelar:** något som är bra och positivt. Motsatsen är nackdelar, något som är dåligt och negativt.

På förskolan/skolan

- Undersök hur många föremål som är tillverkade av plast på din förskola/i ditt klassrum? Går det att minska? Vad skulle det ersättas med?
- Diskutera med barnen: Idag köper många nytt istället för att laga om något går söder. Pettson är en mästare på att laga saker och sparar allt som kan vara användbart. Men vad är skräp egentligen? Vad är det vi slänger och vad är det vi sparar?
- Finns det saker som du kan tänka dig att byta eller laga istället för att köpa nytt? Vilka då? Fundera med barnen på om det skulle gå att göra egna presenter istället för att köpa nya när du ska på kalas!

Under besöket

- Det är bra för miljön att använda saker så länge som möjligt! Kan du hitta andra lösningar när saker går sönder än att köpa nytt? Få inspiration av Pettsons lösningar.
- Det kan bli rester över efter Pettsons uppfinningar. Istället för att kasta det så kan du skapa något av det i snickarboden.
- Mucklorna rör till bland Pettsons grejer, hjälp honom att sortera och ordna i hans snickarbod och hus.
- Tror du att Pettson är rik eller fattig? Och varför tror du så?
- Hur mycket kläder äger Pettson egentligen? Hur ofta köper han nya kläder tror du? (I boken Pannkakstårtan köper han ett par nya byxor eftersom det var 30 år sedan han senast köpte nya byxor.) Hur ofta köper du nya kläder? Lagar du kläder som går sönder?
- Vilken maträtt tror du Pettson äter oftast och vad är hans favoritmat?
- Vilken mat odlar/ordnar Pettson och Findus själva eller får från sina grannar. Leta på gården och se vad du hittar?

Tillbaka på förskolan/skolan

- Temaarbete - Matsvinn. Ge barnen en konkret bild av mängden mat som faktiskt slängs och hur vi kan bli bättre på att ta tillvara våra resurser. Väg och dokumentera hur mycket mat som slängs på er förskola/skola under en vecka. Samtala med barnen om det går att minska mängden mat som vi slänger. Varför är det viktigt att inte slänga mat? Kan ni föra diskussioner med personal i köket om det går att frysa in mat? Går maten att spara? Går det att använda maten vi slänger till något annat istället?
- Diskutera med barnen hur de kan påverka matsvinnet. Hur känns det att vara mätt? Hur vet du att du är mätt?
- Hur mycket/ofta äter ni vegetarisk mat på förskolan/skolan? Skulle det gå att öka antalet dagar med vegetarisk mat?

12 HÅLLBAR
KONSUMTION
OCH PRODUKTION

